

Handläggare
Anna-Lena Albin
Telefon: 0850812018

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
25 november 2021

Remiss av Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026

Svar på remiss från kommunstyrelsen KS 2021/1121

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden fick i budgeten för 2020 i uppdrag att ta fram en handlingsplan för minskad plastanvändning. För att få till stånd en minskad plastanvändning behövs ett helhetsgrepp kring plast som innefattar både inköps- och avfallsaspekter och uppdraget har därför fått ett breddat fokus - en hållbar plastanvändning.

I handlingsplanen fastslås en plaststrategi vars syfte är att vara en vägledning vid beslut för en mer hållbar plastanvändning i Stockholms stad. Plaststrategin är uppdelad i inköp, användning och avfall för att tydliggöra att alla dessa delar är viktiga i arbetet för en hållbar plastanvändning. Så gott som alla i staden berörs på något sätt av strategin.

Förvaltningen ser positivt på handlingsplanen för hållbar plastanvändning och dess ambition att ta ett helhetsgrepp över plastanvändningen i staden samt att den kopplar an på ett logiskt och bra sätt till Miljöprogrammet. Åtgärderna som stadsdelsnämnden ansvarar för anses vara rimliga med viss stöttning av andra nämnder och bolag.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden fick i budgeten för 2020 i uppdrag att ta fram en handlingsplan för minskad plastanvändning. För att få till stånd en minskad plastanvändning behövs ett helhetsgrepp kring plast som innefattar både inköps- och avfallsaspekter och uppdraget har därför fått ett breddat fokus - en hållbar plastanvändning.

Ett första utkast till förslag på Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026 gick ut på kontorsremiss i maj 2021. En viss omarbetning av handlingsplanen utfördes efter inkomna synpunkter och har nu kommit ut på sedvanligt vis på remiss för yttrande från kommunstyrelsen.

Remissvaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda 30 november 2021.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av ekonomiavdelningen. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 15 november samt i rådet för funktionshindersfrågor den 16 november 2021.

Ärendet

I handlingsplanen fastslås en plaststrategi vars syfte är att vara en vägledning vid beslut för en mer hållbar plastanvändning i Stockholms stad. Strategin avser att stödja beslut som berör plast ur alla miljöaspekter – även de miljöaspekter som inte är fokus i denna handlingsplan.

Plaststrategin är uppdelad i inköp, användning och avfall för att tydliggöra att alla dessa delar är viktiga i arbetet för en hållbar plastanvändning. Så gott som alla i staden berörs på något sätt av strategin.

Handlingsplanens 14 åtgärder är indelade i fyra kapitel utifrån vad som behöver göras för att skapa en hållbar plastanvändning, från inköp till avfallshantering. Varje åtgärdskapitel inleds med en tabell där respektive åtgärd anges. Där framgår också när åtgärden senast ska vara genomförd och vilken eller vilka nämnder och bolag som är ansvariga för genomförandet.

Södermalms stadsdelsnämnd blir berörd av fyra åtgärder(under tre kapitel):

- 1.3 Kravställa smart hantering av soppåsar
- 2.1 Ta fram och sprida vägledande material till Stockholms stads och fristående aktörers verksamheter om hur de kan bidra till en hållbar plastanvändning
- 2.2 Följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar.
- 3.4 Möjliggöra källsortering av plastförpackningar

Åtgärderna tar hänsyn till de lagar, föreskrifter och rekommendationer som är styrande för när användning av plast krävs, exempelvis användning av skyddsutrustning i engångsplast

för att upprätthålla basala hygienrutiner och smittskydd inom vård och omsorg. Genomförandet av handlingsplanens åtgärder bidrar till måluppfyllelse av fyra mål i miljöprogrammet.

Handlingsplanen innehåller inte någon kostnadsberäkning av de åtgärder som föreslås och inte heller någon analys av vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva att genomföra.

1.3 Kravställa smart hantering av soppåsar

Utmaningen

Staden har en oräknelig mängd skräpkorgar, både inomhus och utomhus. Under 2019 köptes drygt 11,3 miljoner avfallspåsar och säckar av olika slag genom ramavtal, vilket uppskattningsvis motsvarar cirka 114 ton plast. Utöver det beräknas stadens entreprenörer använda cirka 40 000 påsar och säckar för alla skräpkorgar i stadsmiljön. Majoriteten av påsarna är gjorda av fossil plast och även om andelen påsar gjorda i återvunnen plast ökar så bidrar de ändå till klimatutsläpp eftersom de förbränns tillsammans med själva avfallet.

Åtgärden

Syftet med åtgärden är att stimulera till att minska onödig användning av soppåsar. De soppåsar som behöver användas ska vara tillverkade av så stor andel återvunnen plast som möjligt alternativt av andra material som papper, där det är lämpligt. Hanteringen av skräpkorgar inomhus utförs till största delen av lokalvårdspersonal och en majoritet av den är upphandlad och utförs av privata företag. I utemiljö är det också upphandlade entreprenörer som sköter hanteringen av skräpkorgar i parker och stadsmiljö. Därför är det viktigt att krav gällande hantering och val av soppåsar både ställs och följs upp av de upphandlande verksamheterna.

Genomförandet

Åtgärden berör i princip alla förvaltningar och bolag eftersom lokalvård utförs i hela staden. Vissa förvaltningar och bolag utför inte upphandlingen av lokalvården själva då de delar lokaler med andra. I dessa fall är det dock viktigt att påverka den som utför upphandlingen för att se till att lämpliga krav kommer med.

Upphandlingsmyndigheten har exempel på krav gällande resurseffektiv användning av soppåsar som kan användas. Genom att upphandla lokalvården som ren tjänst och avropa soppåsarna ifrån stadens centralupphandlade ramavtal så säkerställs också att påsar i återvunnen plast används. Verksamheterna kan själva också

påverka antal och placering av skräpkorgarna och på så vis minska åtgången av soppsäsar.

2.1 Ta fram och sprida vägledande material till Stockholms stads och fristående aktörers verksamheter om hur de kan bidra till en hållbar plastanvändning

Utmaningen

Inom förskole- och skolverksamhet, äldreomsorg och socialtjänst samt Stockholms stads kontor används stora mängder förbrukningsartiklar och andra varor som består av plast. Viss plastanvändning i stadens verksamheter krävs, exempelvis skyddsutrustning i engångsplast inom vård och omsorg för att värna basala hygienrutiner, men några av stadens medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS) vittnar samtidigt om att det idag finns en viss överanvändning även vad gäller skyddsutrustning. Att ändra etablerade vanor och användningssätt av olika plastmaterial kan vara svårt. Det är väsentligt att det är enkelt att förstå varför frågan är viktig och vad som är rimligt och motiverat att göra inom den egna verksamheten.

Åtgärden

Åtgärden syftar till att utveckla och sprida information om hur verksamheter inom och utom staden kan bidra till en hållbar plastanvändning med utgångspunkt i stadens plaststrategi. Målet med informationen är bland annat att höja kunskapen hos personalen om varför, vad och hur de kan bidra. Fokus behöver också ligga på att hitta motivationen och viljan att göra rätt.

Genomförandet

Det kommunikationsmaterial som tas fram ska vara målgruppsanpassat och primärt fokusera på personal inom äldreomsorg, socialtjänst, skola och förskola samt kontorsverksamhet. I vilket format informationen ska tas fram och hur den ska spridas bör utredas under arbetets gång i dialog med referensgrupper från de utpekade målgrupperna. Lämpligen sammanfattas utredningen i en kommunikationsplan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för genomförandet med stöd av Stockholm Vatten och Avfall AB och Stockholm Exergi som kan bistå med expertkunskap inom sina respektive områden. Eftersom hela kedjan från inköp till användning är viktig att ta i beaktande så bör servicenämndens och stadsledningskontorets kompetens om sortiment och beställarorganisationen fångas upp. Ett första framtagande av material bör ske under 2022 och spridningsaktiviteter påbörjas senast 2023.

2.2 Följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar

Utmaningen

Staden använder flera tusen ton plast i form av olika förbrukningsartiklar varje år. En stor mängd av dessa artiklar används under väldigt kort tid, kanske bara några minuter, och blir snabbt till avfall. Idag finns inga bra etablerade system för att samla in all övrig plast som inte är förpackningar för återvinning och en stor mängd av de förbrukningsartiklar som används förbränns därför med restavfallet istället för att materialåtervinnas. Eftersom majoriteten av förbrukningsartiklarna är tillverkade av fossil plast bidrar förbränningen till klimatutsläpp. Dagens utmaningar kring materialåtervinning av förbrukningsartiklar i plast gör det avfallsförebyggande arbetet särskilt viktigt.

Åtgärden

Syftet med åtgärden är att identifiera och minska överanvändning och onödig plastanvändning samt främja materialåtervinning av plast. Att följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar innebär att:

- Undvika onödig användning av förbrukningsartiklar i plast
- Välja flergångs- och returalternativ framför engångsartiklar
- Välja förbrukningsartiklar i andra material än plast
- Välja produkter i återvunnen eller biobaserad plast
- Källsortera all plast, där det idag är möjligt, så att den kan materialåtervinnas

Genomförandet

Alla förvaltningar och bolag som använder förbrukningsartiklar i plast är ansvariga för genomförandet av åtgärden. De behöver identifiera vilken plastanvändning som är nödvändig i verksamheten och vilken som kan minska eller upphöra helt. Olika verksamheter har olika förutsättningar att arbeta enligt strategin. Det kan handla både om typ av verksamhet och vilka fysiska förutsättningar som finns. Inom vård och omsorg är det viktigt att basala hygienrutiner och regler kring smittskydd upprätthålls och på en skola fungerar det inte alltid med källsorteringskärl i korridorer på grund av brandskyddsregler. En viktig framgångsfaktor är dock medarbetarnas och brukarnas möjlighet att engagera sig i frågan och att det finns utrymme för att prova nya arbetssätt och rutiner. Det är en lång informationskedja från de som upphandlar och förvaltar avtalen till beställare och vidare till slutanvändarna, som sannolikt

behöver förstärkas för att underlätta omställningen. Cheferna i verksamheterna där förbrukningsartiklarna i plast används har en viktig roll i hela detta arbete.

3.4 Möjliggöra källsortering av plastförpackningar

Utmaningen

Det är en stor utmaning att skapa förutsättningar så att samtliga av stadens bolag och förvaltningar kan sortera ut alla sina plastförpackningar. Byggnadens och de invändiga lokalernas utformning begränsar i vissa fall möjligheterna och verksamhet bedrivs i många lokaler där Stockholms stad inte är fastighetsägare, vilket påverkar rådigheten.

Åtgärden

Syftet med denna åtgärd är att öka mängden insamlad förpackningsplast så att alla plastförpackningarna kan materialåtervinnas istället för att förbrännas med övrigt avfall. Det krävs genomtänkta och anpassade lösningar inom alla verksamheter så att det är lätt för alla att lägga plastförpackningar i de kärl vars innehåll skickas till återvinning. Samtidigt är det viktigt med enhetlighet och en fördel om Avfall Sveriges gemensamma skyltsystem för avfallssortering används inom alla stadens verksamheter.

Genomförandet

Alla stadens verksamheter är ansvariga för genomförandet av denna åtgärd. Stadens egna fastighetsägare har ansvar för att skapa utrymmen för källsortering som är godkända ur brandskydds- och arbetsmiljösynpunkt och verksamheterna som nyttjar fastigheten har ansvar för att skapa fungerande rutiner för källsortering som är anpassade till verksamhetens förutsättningar och arbetssätt. Det krävs i många fall ett nära samarbete mellan fastighetsägare och verksamheten som nyttjar fastigheten för att få till en fungerande källsortering.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen ser positivt på handlingsplanen för hållbar plastanvändning och dess ambition att ta ett helhetsgrepp över plastanvändningen i staden samt att den kopplar an på ett logiskt och bra sätt till Miljöprogrammet. Åtgärderna som stadsdelsnämnden ansvarar för anses vara rimliga med viss stöttning av andra nämnder och bolag.

Åtgärd 1.3 ”Kravställa smart hantering av soppsäsar”. Då förvaltningen genomför upphandlingar med entreprenörer som har hand om skräpkorgar i stadsmiljön efterfrågas färdigformulerade skrivningar för en ökad tydlighet och mer lättförståeliga krav för entreprenörerna. Med denna hjälp kommer förvaltningarna arbeta mer likvärdigt för att uppnå målen.

För övrigt så har Södermalms stadsdelsförvaltning tagit bort ett hundratal sopkorgar på huvudkontoret just för att spara på miljön samt värna om arbetsmiljön för lokalvårdare. En enkel insats som bara kräver en beteendeförändring hos anställda.

Åtgärd 2.1 ”Ta fram och sprida vägledande material till Stockholms stads och fristående aktörers verksamheter om hur de kan bidra till en hållbar plastanvändning”. Förvaltningen deltar gärna i framtagandet och spridningen av informationsmaterial.

Åtgärd 2.2 ”Följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar” anser förvaltningen kan bli verkningsfull. Här kan förvaltningarna behöva hjälp med att identifiera vilken plastanvändning som kan minska eller upphöra helt för att få störst effekt. Positivt att miljöförvaltningen fått uppdraget att ta fram vägledande material som är tänkt att fungera som stöd till oss genomförande nämnder.

Åtgärden 3.4 ”Möjliggöra källsortering av plastförpackningar”. Många av förvaltningens verksamheter sorterar plast idag. Dock kan det i vissa fall vara svårare att få till en sortering eftersom vi är lokalhyresgäst och inte alltid har plats eller tillgång till utrymmen för att kunna sortera. Förvaltningen anser att åtgärden är relevant och viktig.

Förvaltningen har haft en representant med i referensgruppen vid framtagandet av denna handlingsplan och har på detta sätt bidragit med information och idéer i ett tidigare skede.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningens bedömning är att detta ärende varken innebär direkta eller indirekta konsekvenser för kvinnor respektive män och någon ytterligare jämställdhetsanalys behöver inte göras.

Ann-Christine Jenvén
Stadsdelsdirektör

Snorre Berglund
Avdelningschef

Bilagor

1. Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör	2021-11-04
Snorre Berglund, Avdelningschef	2021-11-04